

Warszawa 20.01.2024 r.

dr hab. Jan Mioduszewski, prof. ASP

Wydział Malarstwa

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Recenzja w postępowaniu doktorskim w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki pracy doktorskiej autorstwa Pani mgr Zofii Pałuchy przygotowanej pod opieką promotorską dr hab. Anny Kołodziejczyk, prof. ASP w Szkole Doktorskiej Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu

Na recenzenta zostałem powołany na podstawie Uchwały 6/2023 Rady Dyscypliny Artystycznej ASP we Wrocławiu z dnia 9.11.2023 roku

Życiorys kandydatki do stopnia doktora:

Zofia Pałucha w latach 2012-2017 studiowała w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie na Wydziale Malarstwa w pracowni malarstwa prof. Stanisława Baja. W 2017 uzyskała tytuł magistra z wyróżnieniem dziekańskim. W czasie studiów w ramach programu Erasmus + pracowała pod opieką Martina Mainera w Akademii Sztuk Pięknych w Pradze w Czechach. W latach 2020-2023 odbyła studia doktoranckie w Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu. Początkowo jej promotorem był prof. Łukasz Huculak, w latach 2021-2023 promotorką została dr hab. Anna Kołodziejczyk prof. ASP. Finalnie praca doktorska powstała pod jej opieką. Zofia Pałucha zajmuje się malarstwem. Jest aktywną i widoczną w obiegu polskim artystką, która rozpoczyna karierę międzynarodową. Malarka posiada bogate cv artystyczne, miała dotychczas 8 wystaw indywidualnych (w tym dwie zagranicą, we Francji i w Czechach): Brała także udział w 38 wystawach zbiorowych od 2015 roku. Artystka ma na koncie wyróżnienia, nominacje i udział w wystawach głównych konkursów malarskich: w 2023 roku otrzymała wyróżnienie w konkursie o Nagrodę Dolnośląskiego Klubu Kapitału dla Wybitnych Talentów „Młode Talenty”; w 2020 roku otrzymała nominację do nagrody wrocławskiego oddziału Gazety Wyborczej WARTO; w 2019 wzięła udział w wystawie głównej 44 Biennale Malarstwa Bielska Jesień w Galerii BWA w Bielsku-Białej; w 2018 roku znalazła się w 2 etapie III Ogólnopolskiego Konkursu Malarskiego im. Leona Wyczółkowskiego w BWA w Bydgoszczy; w 2016 i 2015 roku została laureatką International Artist Grand Prize Competition, Art Revolution Taipei w Tajpej na

Tajwanie; w 2014 otrzymała wyróżnienie na Osten Biennial of Drawing w Skopje w Macedonii. Zofia Pałucha ma w swoim dorobku obrazy, które należy uznać za dzieła artystyczne o istotnym znaczeniu, które zostały przedstawione w załączonym do rozprawy doktorskiej „Wykazie dorobku artystycznego”. Zgodnie z przepisami uprawnia ją to do ubiegania się o stopień doktora. Opinię o znaczeniu jej dzieł potwierdzają decyzje zespołów eksperckich konkursów i stypendiów artystycznych wybierających prace tej artystki.

Ocena wraz z uzasadnieniem ogólnej wiedzy teoretycznej w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji zawartej w rozprawie doktorskiej mgr Zofii Pałuchy

Rozprawa doktorska Zofii Pałuchy jest wypowiedzią o autorskiej metodzie twórczej w zakresie malarstwa figuratywnego we współczesności – w epoce cyfrowej. Rozprawa „Wyszukaj obrazem. Strumień świadomości jako narzędzie pracy współczesnej malarki figuratywnej w epoce cyfrowej” ukazuje szeroką wiedzę autorki nie tylko w dziedzinie sztuk plastycznych ale także w zakresie humanistyki. Rozprawa dotyczy psychologii, badań świadomości, psychologii aktu twórczego i kreatywności, genezy i mechanizmu kreowania nowej myśli, malarstwa figuratywnego, świata współczesnego, rewolucji cyfrowej i teorii literatury. Koncepcje i teorie naukowe przywołane w rozprawie są streszczane w sposób jasny i syntetyczny. Zofia Pałucha streszcza m.in. koncepcję strumienia świadomości wg. Williama Jamesa, rozważania na temat koncentracji uwagi i strumienia świadomości wg. Mihályja Csikszentmihályiego, koncepcję utworu psychologicznego i utworu wizjonerskiego wg. Carla Gustawa Junga, sztukę kreowania nowej myśli wg. Grahama Wallasa, koncepcję strumienia świadomości w literaturze (Dorothy Richardson, Virginia Woolf, James Joyce). Teorie naukowe są przez Pałuchę cytowane po to aby zdefiniować pojęcia i na ich tle uwypuklić myśl własną i własne *modus operandi* w dziedzinie malarstwa. Metoda „strumienia świadomości” przeniesiona przez doktorantkę z gruntu literatury i nauk psychologicznych do własnej twórczości nabiera cech odrębnych od ustalonych tam definicji. Artystce chodzi o przyłożenie koncepcji strumienia świadomości do świadomości cyfrowych tubylców (termin Marca Prenskyego), która to świadomość jest swoistą hybrydą maszynowo-umysłową. Strumień świadomości człowieka czasów cyfrowych jest w stanie połączenia ze streamingiem obrazów i danych w sieci, jest zmieniany poprzez ciągły dostęp i wielość kanałów informacji. Szerokość interdyscyplinarnego ujęcia w rozprawie jest godna uznania, jest także naturalna ze względu na przyjęty obszar poszukiwań. Trudno byłoby napisać pracę o etapie wyłaniania się wizji i akcie kreacji bez ujęcia psychologizującego. A choć na pierwszy rzut oka mogłoby się wydawać, że koncentracja na mechanizmach kreatywności nie

pozwoili Zofii Pałusze obszerniej zaprezentować jej wiedzy z zakresu malarstwa i sztuki, to nie jest to prawda. Wiedzę z zakresu sztuk plastycznych odnajdujemy w cennie dobranych do wywodu cytatach z wypowiedzi Luca Tuymansa, Gerharda Richtera, Marcela Duchampa, Marlene Dumas, Roberta Storra, Wihelma de Kooninga, Jamian Juliano-Villani i Petera Saula, w odpowiednich miejscach wplecionych w tok wywodu. Wybór cytatów kreśli mapę postaw artystycznych z różnych względów bliskich artystce. Wszystkie nazwiska są tu znaczące. Można zauważyć szczególne zainteresowanie doktorantki sztuką amerykańską. Obrazy i postawa Jamian Juliano-Villani i Petera Saula są wyraźnie zbieżne ze sposobem komponowania i montażem motywów w dziełach wrocławskiej malarki. Cytaty przez nią wybrane pochodzą w znakomitej większości z książek i prasy anglojęzycznej, co ukazuje, że doktorantka potrafi korzystać z wiedzy o sztuce wypracowanej nie tylko na gruncie polskim ale także z najnowszego stanu wiedzy w światowym obiegu sztuki. Rozprawa jest oparta o solidne lektury i dobre poznanie dziedziny sztuk plastycznych i nauk humanistycznych, jest także pełna własnych, ciekawych myśli i wniosków. Nie można w ocenie pominąć wiedzy warsztatowej i świadomości w zakresie malarstwa sztalugowego, która przejawia się w wykonaniu cyklu dziewięciu obrazów olejnych stanowiących najważniejszą, artystyczną część doktoratu, które posiadają wysoką jakość (dokumentacja na str. 45-52 rozprawy). Jest to cykl obrazów olejnych ukazujący dużą biegłość malarską Zofii Pałuchy w zakresie koloru, kompozycji, umiejętności oddania materii i faktur, fotorealizmu, rytmu i duktu położenia farby, naśladowania w malarstwie efektów filtrów cyfrowych. Wiedza i świadomość malarska jest holistyczna i manifestuje się bezpośrednio poprzez operowanie farbą.

Ocena wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora

Zofia Pałucha jest samoświadomą artystką, która ma duże umiejętności warsztatowe i zaplecze teoretyczne do uprawiania sztuki malarstwa. Rozprawa doktorska „Wyszukaj obrazem. Strumień świadomości jako narzędzie pracy współczesnej malarki figuratywnej w epoce cyfrowej” wykazuje umiejętność budowania założeń badawczych i doboru literatury naukowej. Rozprawa ma prawidłowo zbudowaną bibliografię (w znakomitej większości anglojęzyczną) i przypisy. Wartościowe są umiejętności translatorskie doktorantki, obszerne fragmenty tekstów są własnymi tłumaczeniami doktorantki (tłumaczenie Williama Jamesa, P. Reuella, N. Callas, M. Csikszentmihályi, Marlene Dumas, C.G. Junga itd.). Możliwość dostępu do anglojęzycznej literatury i śledzenie aktualnych trendów malarskich i tekstów

krytycznych międzynarodowego obiegu sztuki pozwala stwierdzić, że Zofia Pałucha jest przygotowana do funkcjonowania w szerokim obiegu artystycznym. Zofia Pałucha potrafi w sposób ciekawy i klarowny streszczać koncepcje i teorie wybranych filozofów, psychologów, pisarzy i ludzi sztuki, i właściwie dobiera fragmenty ich dzieł dla zilustrowania swojego wyводу. Rozprawa „Wyszukaj obrazem. Strumień świadomości jako narzędzie pracy współczesnej malarki figuratywnej w epoce cyfrowej” jest skonstruowana w przemyślany sposób i dobrze napisana. Zofia Pałucha jest zorientowana jak pozyskiwać środki na pracę artystyczno-badawczą, i rozliczyć się z jej efektów, o czym zaświadczały zdobyte przez nią stypendia. W czasie studiów doktoranckich dwukrotnie otrzymała Stypendium Prezydenta Wrocławia: w 2021 roku na realizację projektu „Wyszukaj obrazem” zaś w 2022 roku na realizację projektu „Counterimage”, oba projekty związane z malarstwem. W roku 2023 Zofia Pałucha otrzymała ponadto stypendium dla najlepszych wrocławskich doktorantek i doktorantów w sekcji sztuki, im. Jerzego Grotowskiego (zaś w 2022 otrzymała wyróżnienie w tym samym konkursie stypendialnym). Brała także udział z autorskimi prelekcjami w międzynarodowych sympozjach: w 2023 roku w sympozjum organizowanym przez Akademię Sztuk Pięknych i Designu w Lublanie i Akademię Sztuk Pięknych we Wrocławiu w Lublanie w Słowenii oraz w sympozjum Research Methods in Arts organizowanym przez Akademię Sztuk Pięknych Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu. Zofia Pałucha regularnie wystawia i uczestniczy w polskim i coraz częściej także międzynarodowym obiegu sztuki co w naszej dyscyplinie jest równoważne z publikowaniem. Wszystko to zaświadcza o dobrym przygotowaniu mgr Zofii Pałuchy do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej i naukowej po uzyskaniu stopnia doktora

Ocena wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska mgr Zofii Pałuchy stanowi oryginalne dokonanie artystyczne

Oryginalność obrazów Zofii Pałuchy ma za podstawę autorskie przededefiniowanie koncepcji strumienia świadomości znanego z literatury i psychologii i zastosowanie go we własnej praktyce malarskiej. Godną zauważenia ambicją malarki jest wytyczenie nowej ścieżki dla malarstwa figuratywnego, poprzez użycie aktualnych narzędzi cyfrowych oraz wizję malarską współczesnych wydarzeń społeczno-politycznych. Przy czym zadanie aktualności wyznaczane przez Pałuchę malarstwu figuratywnemu jest przez nią specyficznie pojmowane. To zadanie bynajmniej nie sprowadza tego malarstwa do komentarza czy ilustracji. Zofia Pałucha dość wyraźnie odzęgkuje się od takiego podejścia jakie znamy choćby z części obrazów Wilhelma Sasnala, które niekiedy wprost komentują rzeczywistość polityczną.

Aktualność i polityczność jej obrazów ma być inna, wyrażona poprzez obrazy współczesności przejęte z sieci i z zakamarków własnej świadomości połączone w sposób niewytłumaczalny, w duchu psychologii głębi w ujęciu jungowskim (utwór wizjonerski). Ma być uchwycona w stanie wizji i intuicyjnie. Jednocześnie malarka wyraźnie rozróżnia swoją metodę twórczą od surrealizmu i automatyzmu surrealistycznego. Podejście Zofii Pałuchy i jej teoria malarskiego strumienia świadomości jest dokonaniem o rysie nowatorstwa. Interesujące i oryginalne jest samo wystąpienie przez Zofię Pałuchę ze swoistym manifestem twórczym. Metoda strumienia świadomości jest przedstawiona przez artystkę w jej rozprawie na wzór rad dla malarzy obecnych w traktatach o malarstwie. Nawiązanie stylistycznie do traktatów i poradników jest nietuzinkowym pomysłem. Zofia Pałucha postuluje głębokie zanurzenie się w rzece obrazów cyfrowych (zwróćmy uwagę na wodną metaforę związaną z rzeczywistością internetu). Swoiste nurkowanie w morzu obrazów. Łapczywe chłonięcie obrazów zapośredniczonych przez różne kanały komunikacji: media społecznościowe, media głównego nurtu, media niszowe. Jednocześnie elementem metody jest podłączenie się do podkastów informacyjnych mówiących o problemach współczesnego świata, Zofia Pałucha radzi słuchać ich w czasie malowania. Reasumując artystka proponuje eksperyment polegający na swego rodzaju totalnym podłączeniu, wielo-kanałowym streamingu danych obrazowo-słownych zmieniających świadomość malującej osoby. Następnie malarka czy malarz ma intuicyjnie wybrać te obrazy które pojawią się w zakamarkach czy na marginesach nurtu jego świadomości. Finałem jest przedstawienie ich na płótnie w etapie realizacji. Tak zdefiniowana koncepcja strumienia świadomości do zastosowania w malarstwie jest bardzo ciekawa. Jednocześnie efekty malarskie – kiedy patrzymy na cykl płócien, które stanowią doktorat – przypominają efekty techniki kolażu. Wywołują asocjacje z awangardową techniką symultanizmu i montażu albo z postmodernistycznym samplikiem. Nazwanie takich kolażowych obrazów obrazami uzyskanymi techniką „malarskiego strumienia świadomości” jest *licentia poetica* artystki. Ma ona prawo nieortodoksyjnie traktować koncepcję „strumienia świadomości”. Jeśli mielibyśmy potraktować ściśle jej metodę to można by jej zarzucić brak płynności. Łączenie kilku obrazów na płótnie z trudem możemy uznać za odzwierciedlenie strumienia świadomości. Wydaje się, że łatwiej ukazać go w literaturze niż w prostokącie podobrazia. Uznaję jednak prawo artystycznej apriopriacji znanego literackiego terminu, zwłaszcza, że efekty malarskie są intrygujące i aktualne. Zresztą malarstwo Zofii Pałuchy jest wartościowe i świeże *per se*, także bez podbudowy teoretycznej (choć oczywiście z tą podbudową pełniejsze). Jego oryginalność wobec tradycji malarskiej zaznacza się w fakcie

użycia na etapie szkiców szeregu narzędzi cyfrowej obróbki obrazu, które nadają mu po-technologiczny charakter. „ (...) Wykorzystałam programy graficzne, aplikacje na smartfona i programy AI, co było kluczowe dla otatecznego efektu (...)”- napisała Zofia Pałucha (str. 9). Charakterystyczne dla jej języka malarskiego jest na przykład użycie filtra programu Adobe Photoshop Difference Clouds (Chmury różnicowe) powodującego negatywowe odwrócenie wartości kolorów. Po-technologiczne walory figuratywnego malarstwa Zofi Pałuchy wyznaczają mu miejsce kręgu najaktualniejszych poszukiwań malarskich.

Konkluzja:

Dokonania artystyczne przedstawione przez mgr Zofię Pałuchę są w mojej opinii oryginalne. Doktorantka wykazuje się ogólną wiedzą w dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki oraz szerzej, co powiązane jest z psychologizującym ujęciem w rozprawie. Jest także przygotowana do samodzielnej pracy twórczej.

Tym samym rozprawa doktorska mgr Zofii Pałuchy spełnia wymogi art. 187.1. Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku.

Wnioskuje do Rady Dyscypliny Artystycznej Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu o nadanie mgr Zofii Pałusze stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki.

Ponieważ zaprezentowana rozprawa i dzieła artystyczne prezentują w mojej opinii szczególnie wysoki poziom wnioskuję o wyróżnienie.

dr hab. Jan Mioduszewski

